

Larry Summers representerte, ifølge The New Yorker, «triumfalismen» etter murens fall.

En liberalists fall

KRON OG MYNT

Forleden fikk jeg en e-post fra mitt gamle universitet, Harvard. Den fortalte at universitetets president Larry Summers gikk fra sin post, og ble (midlertidig) erstattet av Derek Bok, mannen som var president da jeg gikk der. Det var gode nyheter. Det faktum at Summers, nyklassisk standardøkonomis supermann, var blitt (midlertidig) erstattet av den svenske Nobelprisvinneren Gunnar Myrdals svigersønn Derek Bok, ble for meg et slags symbol på at sivilisasjonen (midlertidig) hadde gjenobret terrang. For for en gangs skyld å flytte klisjeen over til den andre siden av Atlanteren: på et personlig plan ble Bok symbolet på alt jeg setter stor pris på ved «det gamle USA», og Summers på alt det jeg misliker ved «det nye USA».

To onkler med Nobelpriser i økonomi – Pauls Samuelson og Kenneth Arrow – gjør at Summers har både gener og miljø på sin side. Han fikk et professorat i økonomi med «tenure» på Harvard i en alder av 28 år, noe som den gang var rekord. Så langt alt vel. Hva bruker så Summers sine evner til? Han nådde ut til allmennheten første gang i 1991, da han som sjefsøkonom i Verdensbanken, med «impeccable logic» (hans eget uttrykk), viste at Afrika var «underforurenset» i forhold til rike land. Skulle forurensningene skape sykdommer, var det også langt mer kostnads-effektivt at afrikanere, som likevel døde i ung alder, fikk dem. Dette vakte reaksjoner, men ikke nok til å stoppe karrieren. Summers ble vise-finansminister og siden Finansminister i USA under Clinton.

I disse stillingene ble Summers kjent for å ha stoppet initiativet til et Asian Monetary Fund (AMF), som skulle kunne trå til raskt ved en eventuell finanskrisse. Dette ble sett på som Tokyos forsøk på å fravriste Washington makt. Da Asiakrisen så kom var Summers og den tradisjonelle IMF-pakken – høye renter og utgiftskutt – i høyeste grad medansvarlig for at det gikk så galt så lenge i så mange land. Før dette hadde Summers i et memorandum, datert 20. juni 1996, foreslått at Koreas OECD-medlemskap skulle brukes til å «tvinge landet til å åpne opp for amerikanske banker og meglerhus». Skal jeg tro koreanske kolleger, spilte Summers nettopp denne

ILLUSTRASJON: HALLVARD SKAUGE

rollen meget vel da finanskrisen senere var et faktum.

Standardøkonomien med sine grunnleggende forutsetninger om perfekt konkurranse, perfekt informasjon og ingen stordriftsfordeler, holder opp for oss en modellverden der økonomisk makt ikke finnes. At de samme økonomene i noen modeller kan løse på disse forutsetningene, oftest en av gangen, endrer ikke policy-konklusjonene. Disse forblir basert på grunnmodellen. For

«Mange amerikanere, og kanskje også nordmenn, tror at Summers ble felt av 'lesber og andre minoriteter' som har infiltrert akademien»

meg ble det mildest talt svært uheldig når Summers brukte den økonomiske makten som ikke finnes i de modellene han preker på en så kynisk måte og til så stor skade for så mange som han gjorde. Resten av verden pådyttes modeller der økonomisk makt ikke finnes, for at man deretter kan bruke sin økonomiske makt for å tvinge igjennom egne nasjonale interesser. Da en kollega for

fem år siden stakk hodet inn på mitt kontor og spurte om jeg viste hvem som var blitt ny president på Harvard, var svaret derfor: «Det spiller ingen rolle for meg bare det ikke er Larry Summers». Man ønsker helst ikke å måtte skamme seg over sine gamle universiteter.

Når Summers nå gikk, er det delvis fordi han med samme type «impeccable logic» som med forurensning og Afrika – en logikk som mangler noen dimensjoner de fleste av oss har med oss – pådro seg vrede fra kvinner, urbefolkningen, og afro-amerikanere på og rundt Harvard. Sentrale professorer som representerte disse minoritetene forlot universitetet, eller truet med det, i protest. Det var disse sakene som skapte den store støyen, men det var ikke disse som endelig felte Summers. Han ble felt av en sak som begynte med at det amerikanske Justisdepartementet i 2000 saksøkte Harvard-universitetet og tre navngitte personer for «misbruk av makt som rådgivere for USA i Russland» og samtidig krevde 120 millioner dollar i erstatning, tre ganger det beløpet Justisdepartementet mente Harvard økonomer hadde skuslet bort. Samme år, etter 25 års virke, stengte Harvard sitt Institute for International Development (HIID), der dette arbeidet ble utført. Saken endte i 2005 med at Harvard betalte 26,5 millioner i

Økonomene Hilde Bojer, Peder Martin Lysestøl, Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen og Heikki Holmås skriver på torsdager i Klassekampen. Radikalt økonominetter finner du på www.økonometter.net

erstatning. Harvard økonomiprofessorer som leverte teorien, og delvis administrasjonen, til dette HIID-prosjektet, Jeffrey Sachs og Larry Summers, var hittil blitt holdt utenfor skandalen. En ny rapport knyttet imidlertid nylig Summers ubehagelig nær til en av økonomene bak skandalen. Det var dråpen som brakk kamelens rygg. Summers gikk.

Da New York Times

brakte nyheten om Summers' avgang tok de dessverre ikke med historien om finansskandalen. Denne kom klart frem både i Harvard egen avis, Harvard Crimson, i nettutgaven av Time Magazine, og i mange andre aviser. Nettet viser at mange amerikanere, og kanskje også nordmenn, tror at Summers ble felt av «lesber og andre minoriteter» som har infiltrert akademien.

Summers ble i virkeligheten felt av sin troskap til nyklassisk økonomisk teori i sin rene og mest ekstreme form, av det verdenssyn og de skader denne førte med seg: fra «underforurensningen» av Afrika via sjokkterapi-

en i Russland til Asiakrisen. Den samme logikken som sier at alle økonomiske aktiviteter er like og at frihandel skaper økonomisk harmoni i alle situasjoner. Den samme logikken som ikke ser sammenhenger mellom et lands økonomiske struktur og dets politiske struktur, og som dermed åpner mulighetene for å bombe et pre-industrielt land til demokrati.

«The chickens come home to roost» er et amerikansk uttrykk som forteller at man blir innhentet og skadet av sine tidligere gjerninger. Summers er et godt eksempel. For de av oss som gjerne vil ha tilbake «det gamle USA» med sin gamle næringspolitikk og idealisme – fra the Founding Fathers til Lincoln til Franklin Roosevelt – er dette gode nyheter. Det finnes nemlig en glemte økonomisk og politisk akse der Karl Marx og Abraham Lincoln var på samme side, som motstandere av for tidlig frihandel, av engelsk økonomisk teori, og av slaveri. De to hadde en hofflig brevveksling, og Marx hadde sin faste spalte i New Yorks nest største avis. Denne aksens forsvant under den kalde krigen. Kanskje den kan gjenskapes.

Erik S. Reinert, siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS).

ESR@nifo.no